

**Beata Szluz**  
Uniwersytet Rzeszowski

*Etyka pracy socjalnej w filozofii spotkania i dialogu*,  
red. M. Duda, I. Rybka, H. Kaszyński,  
Kraków 2017, s. 221–232  
(Praca Socjalna w Teorii i Działaniu, 4).  
DOI: <http://dx.doi.org/10.15633/9788374386425.15>

## Spółdzielnia socjalna. Kreowanie podmiotu ekonomii społecznej

Social cooperative. Creating an entity of the social economy

**Abstrakt:** Opierając się na zasadzie solidarności, odpowiedzialności społecznej i zrównoważonego rozwoju, ekonomia społeczna jest przedstawiana jako alternatywa dla rozwiązywania różnych problemów współczesnego społeczeństwa, zwłaszcza integracji zawodowej osób słabszych. Ekonomia społeczna i przedsiębiorstwo społeczne istnieją na całym świecie w różnych formach organizacji i o różnym statusie prawnym. Większość z nich opiera się na tych samych zasadach rozwijania działalności gospodarczej i generuje dochody dla dobra wspólnego. Nawet jeśli przedsiębiorstwa społeczne nazywane są NGO, spółdzielniami, firmami społecznymi, najważniejszym ich zadaniem jest misja społeczna, która ma pomagać w rozwijaniu społeczności, zatrudnianiu osób w niekorzystnej sytuacji, oferując usługi na rzecz członków lub beneficjentów,

**Abstract:** Based on solidarity, social responsibility and sustainable growth, social economy is presented to be an alternative for solving the diverse problems of modern society, especially the work integration of vulnerable people. Social economy and social enterprises exist all over the world in various forms of organizations and different legal statuses. But most of them follow the same principles of developing economic activities and generating income for sustaining a common good. Even if social enterprises are called NGOs, cooperatives, social firms, the most important aspect of them is the social mission that helps developing communities, hiring disadvantaged people, offering services for members or beneficiaries, and in the end creating a better, sustainable and inclusive society.

na koniec tworząc lepiej zrównoważone i zintegrowane społeczeństwo.

**Słowa kluczowe:** ekonomia społeczna, spółdzielnia socjalna, przedsiębiorstwo społeczne, wykluczenie społeczne.

**Keywords:** social economy, social cooperative, social enterprise, social exclusion.

## Wstęp

Znalezienie i utrzymanie zatrudnienia w przypadku grup czy kategorii społecznych wykluczonych z rynku pracy jest utrudnione, a zastosowane klasyczne instrumenty (szkolenia, doradztwo itd.) często nie przynoszą oczekiwanych efektów. Niezbędne jest udzielenie wsparcia, które obejmuje także doświadczenie i nabycie nawyku pracy, umożliwiające wejścia lub powrót na otwarty rynek. Jerzy Hausner podkreślił, że: „od gospodarki prywatnej odróżnia ekonomię społeczną przede wszystkim to, że jej podmioty nie są nastawione na zysk, lecz na realizację celów społecznych, z których najważniejszym jest przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu. Natomiast od gospodarki publicznej ekonomię społeczną odróżnia to, że jej podmioty nie są kontrolowane przez administrację publiczną, lecz przez obywateli i/lub organizacje obywatelskie oraz że zasadniczo nie oferują dóbr i usług publicznych, dostępnych dla wszystkich obywateli, lecz dobra i usługi, które bezpośrednio lub pośrednio (dochody przeznaczane na cele społeczne) przynoszą korzyści określonej grupie beneficjentów, którymi z zasady są osoby defaworyzowane”<sup>1</sup>. Tworzenie miejsc pracy dostosowanych do możliwości i potrzeb osób wykluczonych z rynku pracy może w ogóle być warunkiem podjęcia zatrudnienia.

Pewną propozycję stanowią podmioty ekonomii społecznej, które realizują kilka funkcji: usługodawców rynku pracy (szkolenia, poradnictwo, pośrednictwo itp.), pracodawców (tworzenie miejsc pracy), instytucji wspierających zatrudnienie (inkubowanie przedsięwzięć zatrudnieniowych), a także rzeczników (występowanie w imieniu grup wykluczonych)<sup>2</sup>. Jednym z takich podmiotów

---

<sup>1</sup> J. Hausner, *Ekonomia społeczna jako kategoria rozwoju*, w: *Ekonomia społeczna a rozwój*, red. J. Hausner, Małopolska Szkoła Administracji Publicznej, skrypt I, Kraków [b.r.w.], s. 12.

<sup>2</sup> Por. I. Gosk, M. Huszcza, M. Klaus, K. Likhtarovich, *Ekonomia społeczna jako aktor rynku pracy*, Warszawa 2006, s. 4.

jest spółdzielnia socjalna<sup>3</sup>, która ma osobowość prawną i jest specyficzną formą spółdzielni pracy. Przedmiotem działalności spółdzielni socjalnej jest prowadzenie wspólnego przedsiębiorstwa w oparciu o osobistą pracę członków, w celach ich społecznej i zawodowej reintegracji<sup>4</sup>. Podmiot prowadzi działalność gospodarczą, ale zysk osiągnany z tej działalności nie jest celem samym w sobie, jest natomiast środkiem do realizacji celów statutowych. Spółdzielnia może też prowadzić działalność społeczną i oświatowo-kulturalną na rzecz swoich członków oraz ich środowiska lokalnego, a także działalność społecznie użyteczną w sferze zadań publicznych, określonych w ustawie o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie<sup>5</sup>. Spółdzielnia socjalna może być założona przez osoby należące do ściśle określonych w ustawie grup wykluczonych lub zagrożonych wykluczeniem społecznym<sup>6</sup> oraz przez osoby prawne – organizacje pozarządowe,

---

<sup>3</sup> W latach 2009–2012 liczba spółdzielni socjalnych zarejestrowanych w Krajowym Rejestrze Sądowym (KRS) potroiła się. W kolejnych latach następował dalszy, stopniowy wzrost zarejestrowanych podmiotów. Na koniec 2013 w KRS zarejestrowanych było 936 podmiotów, na koniec 2014 w rejestrze figurowało ich już 1226, a na koniec 2015 było ich 1266, w: Minister Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej, Informacja o funkcjonowaniu spółdzielni socjalnych działających na podstawie ustawy z dnia 27 kwietnia 2006 r. o spółdzielniach socjalnych za okres 2014–2015, Warszawa 2016, s. 10.

<sup>4</sup> Reintegracja społeczna jest definiowana jako: „działania, w tym również o charakterze samopomocowym, mające na celu odbudowanie i podtrzymanie u osoby uczestniczącej w zajęciach w centrum integracji społecznej, klubie integracji społecznej lub zatrudnionej u pracodawcy, umiejętności uczestniczenia w życiu społeczności lokalnej i pełnienia ról społecznych w miejscu pracy, zamieszkania lub pobytu”. Jej efektem ma być kształtowanie umiejętności pozwalających na pełnienie ról społecznych i osiągnięcie pozycji społecznych dostępnych osobom, które wykluczeniu społecznemu nie podlegają. Ma na celu naukę planowania życia, zaspokajania potrzeb własnym staraniem, zwłaszcza poprzez możliwość osiągania dochodów przez zatrudnienie lub działalność gospodarczą, a także nabywanie umiejętności racjonalnego gospodarowania środkami pieniężnymi. Z kolei reintegracja zawodowa oznacza: „działania mające na celu odbudowanie i podtrzymanie u osoby uczestniczącej w zajęciach w centrum integracji społecznej i klubie integracji społecznej zdolności do samodzielnego świadczenia pracy na rynku pracy”. Prowadzi do nabycia umiejętności zawodowych, przyuczenia do wykonywania określonych prac lub zadań, przekwalifikowania lub podwyższenia kwalifikacji zawodowych, a także zdobycia wiedzy w zakresie rozpoczynania i prowadzenia samodzielnej działalności gospodarczej oraz spółdzielni socjalnych. Ustawa z dnia 13 czerwca 2003 r. o zatrudnieniu socjalnym, Dz. U. z 2003 r. Nr 122, poz. 1143 z późn. zm., art. 2.

<sup>5</sup> Ustawie o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie, Dz. U. z 2003 r. Nr 96, poz. 873; Obwieszczenie Marszałka Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 14 października 2016 r. w sprawie ogłoszenia jednolitego tekstu ustawy o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie, Dz. U. z 2016 r. Nr 0, poz. 1817.

<sup>6</sup> Zatrudnienie socjalne zgodnie z obowiązującymi przepisami jest stosowane i ukierunkowane w szczególności do osób: bezdomnych realizujących indywidualny program wychodzenia z bezdomności, w rozumieniu przepisów o pomocy społecznej; uzależnionych od alkoholu, po zakończeniu programu psychoterapii w zakładzie leczenia odwykowego;

jednostki samorządu terytorialnego, kościelne osoby prawne. Moment tworzenia spółdzielni<sup>7</sup> staje się kluczowy dla jej dalszego funkcjonowania, ponieważ błędy popełnione w tej fazie mogą nie dać się wyeliminować bez destrukcji samej spółdzielni. Podstawą jest m.in. znajomość rynku oraz trafność wyboru, tzw. „pomysłu na dobry biznes”, co jest niewątpliwie jednym z kluczowych elementów sukcesu. Celem artykułu uczyniono zobrazowanie tych aspektów w oparciu o badania przeprowadzone na terenie województwa podkarpackiego.

## 1. Specyfika i znajomość rynku pracy

Wyniki badań „Barometr zawodów 2016” dla województwa podkarpackiego potwierdzają prognozy, według których przewidywany jest brak poprawy sytuacji na rynku pracy. Perspektywy na rozwój mają firmy z branży budowlanej, sektora IT, zdrowia i pomocy społecznej oraz sektora usług finansowych. Zapotrzebowanie dostrzeżono w następujących dziedzinach (pogrupowano od najczęściej wskazywanych): handel i usługi, transport towarów i budownictwo<sup>8</sup>. W oparciu o badania przeprowadzone w 2016 r. podkreślono, że pracodawcy w perspektywie 12 miesięcy planują zatrudnienie w: budownictwie, transporcie i gospodarce magazynowej, działalności związanej z zakwaterowaniem i usługami gastronomicznymi. Z kolei w najbliższych 3 latach przewidują zapotrzebowanie na pracowników w zakresie (sekcje PKD<sup>9</sup>): dostawy wody,

---

uzależnionych od narkotyków lub innych środków odurzających, po zakończeniu programu terapeutycznego w zakładzie opieki zdrowotnej; chorych psychicznie, w rozumieniu przepisów o ochronie zdrowia psychicznego; długotrwale bezrobotnych w rozumieniu przepisów o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy; zwalnianych z zakładów karnych, mających trudności w integracji ze środowiskiem, w rozumieniu przepisów o pomocy społecznej; uchodźców realizujących indywidualny program integracji, w rozumieniu przepisów o pomocy społecznej; osób niepełnosprawnych, w rozumieniu przepisów o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych, którzy podlegają wykluczeniu społecznemu i ze względu na swoją sytuację życiową nie są w stanie własnym staraniem zaspokoić swoich podstawowych potrzeb życiowych i znajdują się w sytuacji powodującej ubóstwo oraz uniemożliwiającej lub ograniczającej uczestnictwo w życiu zawodowym, społecznym i rodzinnym. Ustawa z dnia 13 czerwca 2003 r. o zatrudnieniu socjalnym, Dz. U. z 2003 r. Nr 122, poz. 1143, z późn. zm., art. 1, pkt 2.

<sup>7</sup> Szerzej na temat tworzenia spółdzielni socjalnych zob. Ustawa z dnia 27 kwietnia 2006 r. o spółdzielniach socjalnych, Dz. U. z 2006 r. Nr 94, poz. 651, z późn. zm.

<sup>8</sup> Por. P. Kocaj, *Barometr zawodów 2016. Raport podsumowujący badanie w województwie podkarpackim*, Rzeszów 2015, s. 11–14.

<sup>9</sup> PKD – wykaz rodzajów działalności stosowany w statystyce, ewidencji i dokumentacji oraz rachunkowości, a także w urzędowych rejestrach i systemach informatycznych administracji publicznej, wprowadzony na mocy Rozporządzenia Rady Ministrów z dnia

gospodarowania ściekami i odpadami oraz działalności związanej z rekultywacją; działalności w zakresie administrowania i działalności wspierającej; budownictwa; transportu i gospodarki magazynowej; przetwórstwa przemysłowego. Pracodawcy wskazali wśród zawodów przyszłościowych (pogrupowano od najczęściej wymienianych): sprzedawcę, robotnika budowlanego, technika informatyka, kierowcę samochodu ciężarowego, kierowcę i operatora pojazdów, kucharza, murarza, technika mechanika, stolarza<sup>10</sup>. Pracodawcy oczekują, aby kandydaci posiadali umiejętności z zakresu kilku specjalności, a także posiadali aktualne uprawnienia zawodowe. Braki w tym zakresie powodują problemy z obsadzeniem zgłaszanych ofert pracy. Spodziewany jest wzrost zatrudnienia w budownictwie, a zapotrzebowanie może dotyczyć kierowników budowy i wykonawców projektów budowlanych łączących umiejętności z różnych dziedzin: murarz, tynkarz czy robotnik ogólnobudowlany (układanie glazury, podłóg, malowanie itp.), spawacz z umiejętnościami w zakresie np. montażu konstrukcji budowlanych. Odnotowano deficyt pracowników w transporcie towarów i osób, co oznacza występujące zapotrzebowanie w zawodach: kierowcy samochodów ciężarowych, kierowcy ciągnika siodłowego i kierowcy autobusów. Na liście zawodów deficytowych występują również wykwalifikowani przedstawiciele handlowi. Zauważono także zapotrzebowanie na pracowników łączących umiejętności menedżerskie i gastronomiczne. Brakuje szefów kuchni, a więc osób już posiadających odpowiednie doświadczenie, o wysokich kwalifikacjach zawodowych, którzy sami będą w stanie prowadzić restaurację, oferując usługi gastronomiczne na odpowiednim poziomie. Dostrzeżono zapotrzebowanie na zawody związane z zaawansowanym przetwórstwem żywności (piekarze, cukiernicy). Odniesienie do przytoczonych wyników i wniosków z badań, pozwala na planowanie i poszukiwanie miejsca (niszy rynkowej) także dla tworzonych spółdzielni socjalnych.

Należy podkreślić, że sukces podmiotu jest przede wszystkim oparty o posiadany kapitał ludzki (wysokie kompetencje pracowników, podnoszących i doskonalących swoje kwalifikacje). Z przeglądu kwalifikacji zawodowych członków spółdzielni socjalnych (osoby bezrobotne, dotknięte różnymi rodzajami niepełnosprawności, nie było natomiast osób zwalnianych z zakładów karnych oraz kościelnych osób prawnych) funkcjonujących na terenie województwa

---

24 grudnia 2007 r. w sprawie Polskiej Klasyfikacji Działalności (PKD), Dz. U. z 2007 r. Nr 251, poz. 1885, z późn. zm.

<sup>10</sup> W 2016 badaniami objęto 3670 pracodawców na terenie województwa podkarpackiego. Zastosowano analizę *desk research* oraz wywiady telefoniczne wspomagane komputerowo (CATI), uzupełnione wywiadami internetowymi (CAWI). Szerzej na ten temat zob. M. Zalewska, J. Jaworska, W. Pytko, M. Kawalec, *Zapotrzebowanie na zawody oraz kwalifikacje i kompetencje na Podkarpaciu. Raport końcowy*, Rzeszów 2016, s. 15–16, 33–34, 42.

podkarpackiego<sup>11</sup> wynika, że posiadają w głównej mierze kwalifikacje związane z branżą, w ramach której prowadzą działalność (tabela 1).

Tabela 1. Kwalifikacje zawodowe członków spółdzielni socjalnych w województwie podkarpackim, związane z ich prowadzeniem

Lp.	KWALIFIKACJE ZAWODOWE
1	kursy czeladnicze na kucharza (kuchmistrzostwo), kurs opiekuna osoby starszej, niepełnosprawnej i dziecka
2	kursy kucharza, barmana (czeladnicze – kuchmistrzostwo)
3	członkowie spółdzielni nie posiadają kwalifikacji zawodowych dostosowanych do oferowanych usług, większość posiada wykształcenie wyższe np. administracja, informatyka
4	zawodowe certyfikaty, rolnicze wyższe (prezes spółdzielni), uprawnienia spawalnicze, maszyny drogowe, piły spalinowe (kursy), instalacje elektryczne
5	kwalifikacje związane z branżą w której działamy, kurs czeladniczy, kuchmistrzostwo, ciastkarza, opiekuna osób starszych i dzieci, jeden z członków spółdzielni ma także kurs przedstawiciela handlowego
6	technikum budowlane, instalator sanitarny, kursy z branży budowlanej

<sup>11</sup> Badania przeprowadzono w ramach Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki, współfinansowanego ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego (numer umowy: UDA-POKL.07.02.02-18-040/10-00), w zakresie Priorytetu: VII. *Promocja integracji społecznej – numer i nazwa działania: 7.2. Przeciwdziałanie wykluczeniu i wzmocnieniu sektora ekonomii społecznej*, numer i nazwa poddziałania: 7.2.2 *Wsparcie ekonomii społecznej* – realizowano projekt *Podkarpackie spółdzielnie socjalne*. Wniosek został złożony w Wojewódzkim Urzędzie Pracy w Rzeszowie (numer konkursu: 10/POKL/7.2.2/2010). Okres realizacji projektu przewidziano na czas od dnia 1.03.2011 do 31.12.2013. Autorzy przeprowadzili wywiady z respondentami bezpośrednio w siedzibach spółdzielni socjalnych, zastosowali także technikę ankiety diagnozującej kondycję spółdzielni oraz badanie ankietowe wśród „liderów” spółdzielni, które powstały w trakcie realizacji projektu (15 spółdzielni socjalnych). Zespół tworzyli: B. Szluz, A. Barwińska-Małajowicz, W. Broszkiewicz, J. Piegza. Szerzej zob. *Podkarpackie spółdzielnie socjalne*, red. B. Szluz, Rzeszów 2013; B. Szluz, *Partnership for Combating Social Exclusion, on the Example, the Subcarpathian Social Cooperative*, w: *Cross-sectoral Cooperation in Order to Solve Social Problems*, eds. B. Szluz, T. Matulayová, I. Pešatová, Rzeszów 2015, s. 22–31

7	mistrzyni krawiectwa artystycznego, sprzedawca, dekorator (kurs), kurs menadżerstwa
8	studia plastyczne (projektowanie graficzne), kursy grafiki komputerowej, kurs nauki korzystania z programów graficznych
9	krawiectwo
10	marketing, rachunkowość i finanse
11	w zakresie kosmetyki, kosmetologii, wiedza o zarządzaniu, administracja, archiwizacja
12	jedna osoba ma kwalifikacje krawieckie
13	w kierunku handlu, własnej działalności, marketingu
14	jedna osoba ma wykształcenie gastronomiczne, pozostałe – studium nauczycielskie, wyższe studia ekonomiczne, opiekunka dziecięca
15	szkolenia z zakresu bhp, kursy spawalnictwa, serwisant, doradca

Objaśnienia: Lp. odnosi się do poszczególnych spółdzielni socjalnych (15), których członkowie byli respondentami.

Źródło: A. Barwińska-Małajowicz, *Czynniki sukcesu i porażki spółdzielni socjalnych*, w: *Podkarpackie spółdzielnie socjalne*, red. B. Szluz, Rzeszów 2013, s. 41–42.

Posiadanie kwalifikacji związanych z profilem podmiotu nie stanowi jednak reguły. Przytoczone deklaracje respondentów pozwalają na określenie zróżnicowanego poziomu wykształcenia i kwalifikacji. Uwidaczniają pełen zakres, tzn. od braku kwalifikacji w zakresie wykonywanego zawodu do legitymowania się wykształceniem wyższym. Należy zaakcentować, że  $\frac{3}{5}$  ogółu członków badanych spółdzielni deklarowała gotowość do podwyższania umiejętności zawodowych, wiążących się z działalnością spółdzielni. Wśród najczęściej wymienianych branż, reprezentowanych przez specjalistów pracujących w spółdzielni lub

z nią współpracujących, znalazły się te, które odpowiadały podstawowemu profilowi działalności danego podmiotu. Wymieniano również prawników i ekonomistów. Istotna w funkcjonowaniu spółdzielni okazała się możliwość korzystania z konsultacji i doradztwa specjalistycznego<sup>12</sup>. W odpowiedzi powołano w Polsce ośrodki wsparcia ekonomii społecznej (OWES), które są instytucjami wsparcia przedsiębiorstw społecznych. Ich głównym celem jest świadczenie usług doradztwa oraz prowadzenie szkoleń dla osób zainteresowanych założeniem przedsiębiorstwa społecznego bądź ekonomizacją prowadzonej organizacji pozarządowej.

Wyniki badań prowadzonych w spółdzielniach socjalnych zobrazowały poziom świadomości znaczenia odpowiedniego rozpoznania rynku. Respondenci określili profil działalności spółdzielni (tabela 2).

Tabela 2. Profil działalności spółdzielni socjalnych w województwie podkarpackim

PROFIL DZIAŁALNOŚCI	LICZBA SPÓŁDZIELNI SOCJALNYCH
w zakresie usług zagospodarowania i utrzymania terenów zielonych	5
remontowo-budowlany	4
gastronomiczny	4
krawiecki	3
w zakresie usług porządkowych w pomieszczeniach zamkniętych	2
w zakresie usług opiekuńczych	2
w zakresie naprawy i sprzedaży sprzętu ortopedycznego i sportowego	1
w zakresie usług poligraficznych i reklamowych	1
szkoleniowy	1
dekoratorski	1
kosmetyczny	1

Źródło: J. Piegza, *Praktyczne wskazówki dla osób zakładających spółdzielnię socjalną*, w: *Podkarpackie spółdzielnie socjalne*, red. B. Szluz, Rzeszów 2013, s. 115.

<sup>12</sup> Por. B. Szluz, *Podsumowanie*, w: *Podkarpackie spółdzielnie socjalne...*, dz. cyt., s. 133.



Struktura aktywności gospodarczej spółdzielni w województwie podkarpackim jest podobna do prezentowanej w badaniach ogólnopolskich. W ramach odpowiedzi na pytanie dotyczące branż, w których działają spółdzielnie socjalne, najczęściej podmiotów zadeklarowało prowadzenie działalności w obszarach: pozostała indywidualna działalność usługowa (30,3 proc.), działalność usługowa związana z wyżywieniem (25,2 proc.), a także działalność usługowa związana z utrzymaniem porządku w budynkach i zagospodarowaniem terenów zieleni (16,5 proc.), edukacja (13 proc.), handel detaliczny bez handlu detalicznego pojazdami samochodowymi (9,9 proc.), pomoc społeczna bez zakwaterowania (8,9 proc.), działalność sportowa, rozrywkowa i rekreacyjna (8 proc.), działalność twórcza związana z kulturą i rozrywką (7,8 proc.), roboty budowlane specjalistyczne (7,8 proc.).  $\frac{1}{2}$  podmiotów deklaruowało prowadzenie działalności w jednym obszarze, pozostałe natomiast wskazały prowadzenie działalności wielobranżowej poprzez utrzymywanie aktywności gospodarczej w dwu (27,2 proc.), trzech (12 proc.) lub czterech i więcej obszarach (10,7 proc.)<sup>13</sup>.

## 2. Trafność wyboru pomysłu

Wyniki badań, przeprowadzonych wśród członków spółdzielni socjalnych w województwie podkarpackim, pozwalają zauważyć, że na wybór profilu działalności podmiotu wpłynęły posiadane „zainteresowania” (12 wskazań) i „kwalifikacje” (9 wskazań). Wśród odpowiedzi pojawiły się także „potrzeby rynku” (10), co można powiązać z poszukiwaniem przez założycieli niszy rynkowej. Samodzielne rozpoznanie rynku, poprzedzające wybór profilu działalności, potwierdziło 14 podmiotów. Głównym źródłem danych o rynku były informacje zebrane od potencjalnych klientów (11 wskazań) i Jednostek Samorządu Terytorialnego (JST – 3 wskazania). Rynek był przedmiotem rozpoznania pod względem popytu na potencjalne dobra i usługi spółdzielni oraz pod względem istniejącej w danym segmencie konkurencji (13 wskazań)<sup>14</sup>. Najczęściej wskazywanymi czynnikami, które decydowały o wyborze obszaru działalności spółdzielni socjalnych były zatem wyniki przeprowadzonego rozeznania rynku i analiz popytu na dane usługi lub produkty oraz indywidualne zainteresowania założycieli. Wpływ na wybór obszaru działalności miało również

---

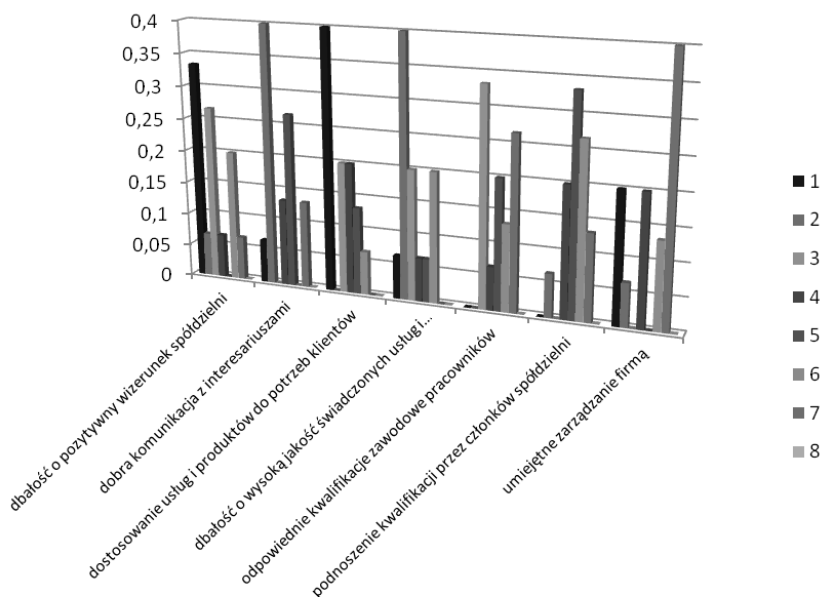
<sup>13</sup> Minister Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej, *Informacja o funkcjonowaniu spółdzielni socjalnych działających na podstawie ustawy z dnia 27 kwietnia 2006 r. o spółdzielniach socjalnych za okres 2014–2015...*, dz. cyt., s. 50.

<sup>14</sup> J. Piegza, *Praktyczne wskazówki dla osób zakładających spółdzielnię socjalną*, w: *Podkarpackie spółdzielnie socjalne...*, dz. cyt., s. 104.

wykształcenie i umiejętności posiadane przez członków spółdzielni socjalnej. Informacji na temat popytu i konkurencji dostarczali ewentualni klienci i JST.

Za najbardziej istotny warunek osiągnięcia sukcesu spółdzielni respondenci uważają dostosowanie usług i produktów do potrzeb klientów (co można utożsamiać z „trafnością pomysłu”). Na wykresie 1 zaprezentowano czynniki warunkujące osiągnięcie sukcesu przez spółdzielnię.

Wykres 1. Stopień ważności czynników warunkujących osiągnięcie sukcesu przez spółdzielnię socjalną



Objaśnienia: czynnik najważniejszy – 1, czynnik najmniej ważny – 8

Źródło: A. Barwińska-Małajowicz, *Czynniki sukcesu i porażki spółdzielni socjalnych*, w: *Podkarpackie spółdzielnie socjalne*, red. B. Szluz, Rzeszów 2013, s. 16.

Analiza rozkładu odpowiedzi zobrazowanego na wykresie nr 1 pozwala założyć, że członkowie dostrzegli także znaczenie dbałości o pozytywny wizerunek spółdzielni oraz umiejętności zarządzania firmą.

## Podsumowanie

Zdaniem Jerzego Piegzy można sformułować kilka wytycznych w zakresie wyboru optymalnego pola działalności nowo założonej spółdzielni socjalnej. Pierwszą jest rozpoznanie rodzaju działalności, najbardziej korespondującego z posiadanymi kwalifikacjami, umiejętnościami, zdolnościami oraz zgromadzonym dotychczas doświadczeniem członków spółdzielni. Niezbędne jest rozpoznanie rynku, należy ustalić funkcjonujące podmioty i gamę oferowanych usług lub towarów, stosowane strategie marketingowe i promocyjne oraz najbardziej odpowiednie dla danego podmiotu praktyki gospodarcze (sondaż rynku), które można zastosować, mając na uwadze zasoby ludzkie i kapitałowe. Kolejnym wskazaniem jest dokonanie analizy prowadzącej do rozpoznania braków w istniejącej już ofercie towarów lub usług, z punktu widzenia klienta<sup>15</sup>. Jednym z głównych elementów wpływających na osiągnięcie sukcesu w prowadzonej działalności jest rozpoznanie rynku (zasadność wdrażania koncepcji, selekcja planów) i wyszukanie pomysłu (wykorzystanie już istniejącej sytuacji lub kreowanie od podstaw). Otoczenie rynkowe może dawać zarówno szanse, jak i wywoływać zagrożenia dla rozwoju spółdzielni. Ważne jest także oparcie tworzonych spółdzielni o zasoby ludzkie. Wiedza, umiejętności i zaangażowanie pracowników daje podstawę realizacji zarówno celów społecznych, jak i ekonomicznych, a zrozumienie funkcjonowania podmiotu ma znaczenie w powodzeniu inicjatywy.

## Bibliografia

- Barwińska-Małajowicz A., *Czynniki sukcesu i porażki spółdzielni socjalnych*, w: *Podkarpackie spółdzielnie socjalne*, red. B Szluz, Rzeszów 2013.
- Gosk I., Huszcza M., Klaus M., Likhtarovich K., *Ekonomia społeczna jako aktor rynku pracy*, Warszawa 2006.
- Hausner J., *Ekonomia społeczna jako kategoria rozwoju*, w: *Ekonomia społeczna a rozwój*, red. J. Hausner, Małopolska Szkoła Administracji Publicznej, skrypt I, Kraków [b.r.w.].
- Kocaj P., *Barometr zawodów 2016. Raport podsumowujący badanie w województwie podkarpackim*, Rzeszów 2015.
- Piega J., *Praktyczne wskazówki dla osób zakładających spółdzielnię socjalną*, w: *Podkarpackie spółdzielnie socjalne*, red. B Szluz, Rzeszów 2013.
- Szluz B. (red.), *Podkarpackie spółdzielnie socjalne*, Rzeszów 2013.

---

<sup>15</sup> Por. J. Piega, *Praktyczne wskazówki dla osób zakładających spółdzielnię socjalną*, w: *Podkarpackie spółdzielnie socjalne...*, dz. cyt., s. 104–105.

- Szluz B., *Podsumowanie*, w: *Podkarpackie spółdzielnie socjalne*, red. B. Szluz, Rzeszów 2013.
- Szluz B., *Partnership for Combating Social Exclusion, on the Example, the Subcarpathian Social Cooperative*, w: *Cross-sectoral Cooperation in Order to Solve Social Problems*, eds. B. Szluz, T. Matulayová, I. Pešatová, Rzeszów 2015.
- Zalewska M., Jaworska J., Pytko W., Kawalec M., *Zapotrzebowanie na zawody oraz kwalifikacje i kompetencje na Podkarpaciu. Raport końcowy*, Rzeszów 2016.
- Minister Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej, *Informacja o funkcjonowaniu spółdzielni socjalnych działających na podstawie ustawy z dnia 27 kwietnia 2006 r. o spółdzielniach socjalnych za okres 2014–2015*, Warszawa 2016.
- Obwieszczenie Marszałka Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 14 października 2016 r. w sprawie ogłoszenia jednolitego tekstu ustawy o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie, Dz. U. z 2016 r. Nr 0, poz. 1817.
- Rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 24 grudnia 2007 r. w sprawie Polskiej Klasyfikacji Działalności (PKD), Dz. U. z 2007 r. Nr 251, poz. 1885 z późn. zm.
- Ustawa z dnia 13 czerwca 2003 r. o zatrudnieniu socjalnym, Dz. U. z 2003 r. nr 122, poz. 1143 z późn. zm.
- Ustawa z dnia 27 kwietnia 2006 r. o spółdzielniach socjalnych, Dz. U. z 2006 r. Nr 94, poz. 651 z późn. zm.
- Ustawa o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie, Dz. U. z 2003 r. Nr 96, poz. 873.